

अभियान साप्ताहिक अब अनलाइन संस्करणमा पनि
www.abhiyanweekly.com.np

अभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

विकास निर्माणमासमेत सरकारको प्रतिशोध

काठमाडौं । गत भाद्र २३ गते भएको जेनजीहरूको विरोध प्रदर्शन र सो दिन भएको गोली प्रहारको विरोधमा भाद्र २४ गते भएको विध्वसात्मक कार्यको जगमा गत फागुन २१ गते सम्पन्न भएको संसदको निर्वाचनमा भण्डै दुई तिहाई मत ल्याएर सरकारको नेतृत्वमा पुगेको रास्वपाको बालेन सरकार पुराना राजनीतिक दलका नेता र कार्यकर्ताहरूमाथि प्रतिशोधको राजनीतिमा उभिएको छ ।

पुराना दलहरू मध्येको नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र तत्कालिन माओवादी हालको नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीहरू प्रति रास्वपा भन्दा सरकार प्रतिशोधको राजनीतिमा उत्रिएको भएपनि रास्वपा नेतृत्वको भने मौन बसेको छ । प्रधानमन्त्री बालेन पाटीको सिद्धान्त, नीति र व्यवहारलाई स्वीकार गर्न तयार देखिएका छैनन् । पार्टीको सरकार भएकोले पार्टी नेतृत्वको राय सल्लाह अनुसार सरकार सञ्चालन

>>> बाँकी ८ पेजमा

वर्ष : ८८ / अंक : ३ / २०८३ साउन १५ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत १९४६ / July 31, 2026 / मूल्य रु. १०/-

हात्तीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

शिलापत्रमा समेत प्रतिशोध लिइयो ?

काठमाडौं । रास्वपा नेतृत्वको बालेन सरकार पुराना दल र तिनका नेता तथा कार्यकर्ताहरूमाथि प्रतिशोधको भावना राखेर अघि बढिरहेको बेला त्यसलाई पुष्टि मन्त्री सुनिल लम्सालले नै गरेका छन् । २०७६ कार्तिक ४ गते तत्कालिन प्रधानमन्त्री केपी ओलीले नागदुंगा सिस्नेखोला सुरुङ मार्गको शिलान्यास गरेका थिए । निर्माण कार्य थालेको ८० महिनापछि नागदुंगा सिस्नेखोला सुरुङमार्ग यहि साउन ११ गते देखि सिमित सञ्चालनमा आएको छ । पूर्वाधार विकासमन्त्री सुनिल लम्सालको उपस्थितिमा सो सुरुङमार्ग सञ्चालनमा आएको छ । सुरुङमार्गमा काम गर्ने मध्येका जेष्ठ नागरिक ६३ वर्षीय पूर्ण जोशीले

>>> बाँकी ८ पेजमा

साउने भरीमा पनि सडकमै लघुवित्त पीडित

काठमाडौं । लघुवित्त पीडितहरूले साउने भरीको रात माइतीघरको सडक किनारमै काटेका छन् । उनीहरूमध्ये ४२ जना सामूहिक आमरण अनसनमा छन् । सरकारले सर्वोच्च अदालतको परमादेश कार्यान्वयन गर्नुपर्ने माग गर्दै लघुवित्त पीडितहरूले मंगलबारदेखि सामूहिक आमरण अनशन सुरु गरेका थिए । करिब डेढ सयको संख्यामा रहेकामध्ये हाल ४२ जना सामूहिक आमरण अनसनमा छन् । अन्यले भने सडकमै खाना खाएका थिए ।

त्रिपाल र प्लास्टिकमा ओत लाग्ने प्रयास गर्दै उनीहरूले रात काटेका थिए । केहीले भने ओत समेत पाएनन् । उनीहरू पसलका सटर अगाडि पेटीमा कुक्कुक्क परेर रुझ्दै बसेको देखिन्थ्यो । सर्वोच्च अदालतले सरकार, नेपाल राष्ट्र बैंक र लघुवित्त बैंकर्स संघलाई लघुवित्त पीडितका समस्या समाधान गर्ने सहमतिलाई कार्यान्वयन गर्न परमादेश दिइसकेको अवस्था हुँदा पनि

>>> बाँकी ८ पेजमा

संविधान, नियम र कानुनले नचिनेकाहरूबाटै सरकार सञ्चालन ?

काठमाडौं । गत फागुन २१ गतेको निर्वाचनमा भण्डै दुई तिहाई मत पाएर रास्वपाका वरिष्ठ नेता बालेन साह चैत्र १३ गते प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका थिए । साहले सोही दिन पद बहाली गर्दै सचिवहरूलाई निर्देशन दिँदै हामीहरूलाई नसिकाउनुहोला, हाम्रो सिप्रडसँग तालमेल मिलाउनु होला । नभए बाटो छाड्नुहोला भनेर ।

अहिले सरकारी कर्मचारीहरू तल्लो तहदेखि माथिल्लो तह मुख्य सचिवसम्मका व्यक्तिहरू प्रधानमन्त्री साहको त्यो भनाईलाई सम्भिरहेका छन् । सरकारको निर्देशन अनुसार सरकारी कर्मचारीहरूले काम गर्ने हो तर सरकार सञ्चालन गर्ने व्यक्तिहरूले प्रचलित नियम

कानुनलाई मध्यनजर गरेर कुनैपनि निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ । निर्णय गर्ने व्यक्ति पनि अधिकारी नै हुनुपर्दछ । तर पछिल्लो समयमा बालेन सरकार गठन पश्चात् त्यस्तो अवस्था देखिएको छैन ।

बालेन सरकारले विगतको परम्परा तोड्दै प्रधानमन्त्रीका राजनीतिक सल्लाहकार असिम साहले मुख्य सचिवलाई विदाई गरे । यसभन्दा अगाडि प्रधानमन्त्रीले मुख्यसचिवलाई विदाई गर्ने परम्परा रहेको थियो । प्रधानमन्त्रीका सल्लाहकारहरूको सही चल्दैन, उनीहरूलाई कानुनले चिन्दैन तर पछिल्लो समयमा सल्लाहकारहरू सरकार सञ्चालनमा हाबी

>>> बाँकी ८ पेजमा

भाद्र २३ र २४ गतेको घटना आकस्मिक थिएन भन्ने प्रमाणित हुँदै

सुनसरीमा सेना परिचालन हुन सक्ने तर काठमाडौंमा किन भएन त ?

देवेन्द्र चुडाल

काठमाडौं । केही दिन अघि सुनसरीको देवागञ्ज गाउँपालिका-२ कप्तानगञ्जमा दुई समूहबीचको झडपमा उत्पन्न तनाव समाधान गर्न केन्द्रीय तहको कुनै निर्णय विनै संकटकालको घोषणा वा राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्को निर्णयविनै हतियार सहितको सेना सडकमा उत्रियो । उसले माइकिङ गर्दै स्थानीयलाई कर्फ्यु लागेको जानकारीसहित घर बाहिर ननिस्कन आग्रह गर्‍यो । सेना जिल्ला सुरक्षा समितिको निर्णयका आधारमा कर्फ्यु क्षेत्रमा परिचालन गरिएको स्थानीय प्रशासनले जनाएको छ । सेना जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक बसेर निर्णय गरेनुसार कर्फ्यु लगाएको र कर्फ्यु लाग्ने वित्तिकै स्थानीय प्रशासनको सहयोगका लागि सेना परिचालन गरिएको बताइएको छ ।

कहिएँ कतै घटना घटेमा स्थानीय प्रशासनको सहयोगका लागि सेना

परिचालन हुन्छ भन्ने भनाई सुनसरी प्रशासनको रहेको छ । स्थानीय प्रशासनको लिखित आग्रहमा सुरक्षा कायम गर्न सेना खटिँदै आएको बताइएको भएपनि २०८१ सालको अन्त्यमा तिनकुनेमा भएको राजावादीहरूको प्रदर्शन पछिको अवस्थामा समेत सेना सडकमा उत्रिएको थियो तर गत भाद्र २३ र २४ गते भएको घटनामा

किन सेना सडकमा उत्रिएन अहिलेको मुख्य प्रश्न भनेको यहि हो ।

गत भाद्र २३ मै नयाँ बानेश्वरको विरोध प्रदर्शनमा नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीको काबु बाहिर जान थालेपछि काठमाडौं जिल्ला सुरक्षा समितिले लिखित रूपमै सेनाको सहयोग मागेको थियो तर सेना भाद्र २३ गते खटिएन । भाद्र २४ गते

विहानै देखि कर्फ्यु आदेश जारी भएपनि व्यक्तिा घर, व्यापारिक भवन, राष्ट्रपति निवास, संसद भवन, सर्वोच्च अदालत र प्रशासनिक भवनहरू सिंहदरबार जल्दापनि सेना किन खटिएन ? सेना भाद्र २४ गते बेलुका १० बजेबाट मात्र खटिएको थियो । सेना खटिएपछि मात्र अवस्था विस्तारै

>>> बाँकी ८ पेजमा

सरकार सञ्चालन गर्न स्टार्टस लेखेजस्तो सहज हुँदैन प्रधानमन्त्री ज्यू !

काठमाडौं । बालेन साह प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएर सिंहदरबार प्रवेश गरेकै दिन देखि प्रधानमन्त्री बालेनले प्रतिशोधनको राजनीति सुरु गरेका थिए । बालेन चैत्र १३ गते प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका र सोही दिन बसेको बालेन साह नेतृत्वको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले पूर्व प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली र पूर्व गृहमन्त्री रमेश लेखकलाई पक्राउ गर्ने पहिलो निर्णय गरेको थियो । सो निर्णय कार्यान्वयन गर्ने भन्दै ओली र लेखकलाई मध्यरातमा पक्राउ गरिएको थियो । यसरी पुराना भनिएका राजनीतिक दलका नेताहरूमाथि प्रतिशोध साँच्ने कार्यको सुरुवात गरिएकोमा अहिलेसम्म त्यो

कार्य जारी रहेको छ ।

बालेन नेतृत्वको सरकार गठन भएको ४ महिना पुगेको छ । यो अवधिमा साह सरकारले जनताको हितमा भने कुनै ठोस कार्य गर्न सकेको छैन । तर, जनतालाई राहत दिनुको बदला सुकुम्बासीहरूलाई विस्थापित गराएर उठिबास लगाएको छ भने उनीहरूलाई १५ दिन भित्रमा व्यवस्थित बसोबास गराउने भनेपनि आजसम्ममा कसैलाई व्यवस्थित रूपमा बसोबासको व्यवस्था नगरी त्यसको बदला २५ हजार रूपैया दिएर आफ्नो व्यवस्था आफैँ गर भनेर होलिडि सेन्टरबाट समेत हटाइएको छ । यसै समयमा सरकारले जनतालाई राहत

दिनुको बदला महंगी बढाएको छ । स्वास्थ्य, शिक्षामा कर लगाएको छ भने विद्युतमा समेत ब्याट लगाएर जनताले विद्युतको पैसा तिर्ने नसक्ने अवस्थामा पुर्‍याएको छ । संविधानले माध्यामिक तहसम्मको शिक्षालाई निःशुल्क भनेको छ भने स्वास्थ्यलाई समेत निशुल्क भनेकोमा कर लगाएर सरकारले संविधानको उल्लंघन गरेको छ ।

पुराना राजनीतिक दलका शिर्ष नेता र कार्यकर्ताहरूमाथि प्रतिशोध साँधिएको छ । सरकार सञ्चालनमा समेत भूमिगत शैली अपनाइएको छ । संविधान, ऐन, कानुनले

>>> बाँकी ८ पेजमा

यसकारण बालेन-लामिछाने बीचमा संकट

काठमाडौं । गत भाद्र २३ गते भएको जेनजीहरूको विरोध प्रदर्शन र भाद्र २४ गत भएको विध्वसात्मक कार्यको फाइदा रास्वपाले उठाएको छ । त्यही क्रममा गत फागुनमा २१ गते सम्पन्न भएको संसदको निर्वाचनमा रास्वपाले भण्डै दुई तिहाई मत पाएको छ । युनावी लहरले नै रास्वपालाई मुलुकको पहिलो ठुलो राजनीतिक दल बनाएको हुनाले नै रास्वपा प्रवेश गरेको छोटो समयमै बालेन साह प्रधानमन्त्रि बनेका हुन् ।

पछिल्लो समयमा बालेनको शासकीय शैलीमा उनको राजनीतिक चरित्रमा दर्जर्नै प्रश्नहरू उठिरहेका छन् । त्यसैले गर्दा रास्वपाभित्रको घर भगडा आगोको भुसजस्तो भित्रभित्रै सल्किरहेको आभास पाउन थालिएको छ । यसैबीचमा अर्थमन्त्री स्वर्णिम

वाग्ले र प्रधानमन्त्री साहबीचको द्वन्द्व सतहमै आएको छ । त्यही कारणले प्रधानमन्त्री साहले

वाग्लेलाई हटाउने प्रयास गरे ।
सरकारी संरक्षणमै मिडियाका गेट

अगाडि गाडी पार्किङ गरिएको घटनाले समेत पार्टीभित्र द्वन्द्व बढेको भएपनि अझै त्यो सुस्त अवस्थामै रहेको छ । यसै कारणले गर्दा पार्टी सभापति रवि लामिछाने र प्रधानमन्त्री साहबीचको सहकार्य कस्तो होला भन्ने प्रश्न समेत उठेको छ । दुई नेताबीचको सहकार्यको भविष्य कस्तो होला र कहिलेसम्म रहला भन्ने मुख्य यी ३ विषय हुन् ।

पहिलो हो रास्वपाको घरेलु कारण बालेनको अराजनीतिक, आवेगपूर्ण र अपरिपक्व शासन शैलीलाई सभापति रविले कहिलेसम्म हेरिरहेलान् ? र उनको बचाउँ गरिरहेलान् भने । यिनै प्रश्नमा गठजोडको भविष्य निर्धारण हुन सक्छ । बालेनको शासनका चौथो महिनाको अन्त्यमा आईपुगेको छ । उनी जसरी

>>> बाँकी ८ पेजमा

संसदले अनुमति नदिए कर फिर्ता नहुने ?

काठमाडौं । जेनजी आन्दोलनको बलमा गत फागुन २१ गते सम्पन्न भएको संघीय संसदको निर्वाचनमा भण्डै दुई तिहाई मत पाएको रास्वपाभित्र अहिले संकट उत्पन्न भएको छ । निर्वाचनको बेला पुराना दल र तिनका नेताहरूलाई गाली गरेर निर्वाचनमा विजयी भएका रास्वपा सांसदहरू अहिले आफैँ निर्वाचन क्षेत्रमा जनतासामू जान नसक्ने अवस्थामा पुगेका छन् ।

पुराना दल र तिनका नेताहरूले आ आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा विकास निर्माणमा केही काम गरेनन् भने भाष्य बनाएर रास्वपाका उम्मेदवार बनेका व्यक्तिहरू अधिकांशले निर्वाचनमा जित हाँसिल गरेपनि अहिले उनीहरू आ आफ्नो निर्वाचन क्षेत्रमा जान नसक्ने अवस्थामा पुगेका छन् ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

Pakistan's Development Partners

Muhammad Zahid Rifat

Like other developing countries around the globe, Pakistan also seeks to optimize a higher and impact-oriented investment rate in order to achieve higher and sustainable economic growth. In this regard, Pakistan's development partners provide knowledge advisory and financial assistance to support implementation of economic reforms that will spur sustainable economic growth.

The priority of the incumbent federal government headed by Prime Minister Shehbaz Sharif is to undertake development partners' engagements around two key objectives: (i) achieve sustainable social and economic growth as envisioned in its development plans to reduce poverty and inequality, and to create equitable access to social services and create employment opportunities for the youth, and (ii) address the external and fiscal imbalances for enhanced macroeconomic stability.

The disbursement of Foreign Economic Assistance (FEA) remained low during the financial year 2025-26, as against the budgeted figure of Rs 5777654.488 million foreign assistance received was Rs 5024516.997 million. For the new financial year 2026-27, Pakistan was most likely to receive Rs 6779624.460 million (\$23.38 billion) from its development partners. Breakup wise Pakistan will be borrowing \$400.422 million (Rs 116122.423 million) from bilateral resources, \$4866.223

million (Rs 1411204.727 million) from multilateral resources, \$235.000 million) from foreign commercial banks, \$12000.00 million (Rs 3480000.000 million) through bilateral deposit, \$1122.370 million (Rs 325487.300 million) through Naya Pakistan Certificate, and \$530.000 million (Rs 153700.000 million) from International Monetary Fund (IMF). Foreign assistance secured by Pakistan from its development partners also include, as usual, foreign aid for autonomous bodies such as WAPDA (Power), National Transmission and Dispatch Company (NTDC), National Highway Authority (NHA), and Power Division. Higher Education Commission and SUPARCO, which were among the autonomous bodies receiving foreign assistance during the financial year 2025-26 but both of these were not among the foreign assistance beneficiaries somehow for the just commenced fiscal year 2026-27.

External resources, as per information available from the official sources, are derived from a combination of financing instruments, including project loans and grants, programme loans and other loans. Project loans and grants are received from specialised International Financial Institutions and friendly countries with specific purposes; Project loans and grants for Public Sector Development Programme

(PSDP) are received for various projects being executed by Federal Government, Provincial Governments and various Autonomous Bodies such as WAPDA, PEPCO, NHA etc; there are certain projects which are kept out of the PSDP and executed by Federal and Provincial Governments and Autonomous Bodies by receiving project loans and grants; programme loans are

provided for budgetary support and are linked/tied with achievement of specific targets and goals, and; other loans comprise loans from Islamic Development Bank, Sovereign Bonds, Sukuk Bonds, etc raised from non-traditional sources.

Bilateral sources included China, Denmark, France, Germany, Italy, Japan, Korea, Kuwait, Oman, Saudi Arabia, and the USA.

Multilateral sources included Asian Development Bank (ADB),

Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), EIB, International Bank for Reconstruction & Development (IBRD) International Development Association (IDA), International Fund for Agricultural Development (IFAD), IsDB, PEC Fund and the United Nations. and the International Monetary Fund (IMF). There was no Saudi Arabia Time Deposit and no SAFE China Deposit commitments for the

technical assistance and can also be between two (bilateral) or many (multilateral) countries/institutions.

World Bank, Asian Development Bank (ADB), Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) and IsDB were the major multilateral development partners who have conducted important diagnostic studies as well as formulated well-aligned medium-term country partnership strategies. Developments in Pakistan's economy were also being closely monitored and rated by important rating agencies like Fitch, Moody's and S&P which help Pakistan in accessing capital markets.

Support from development partners and international financial institutions is critical to implementing the federal government's agenda for sustained and balanced development for the people.

The aim and objective of seeking foreign or external financial assistance can be stated as "promoting economic and social development in the developing countries". It can also be defined as "Administered transfer of resources from a donor country or international financial agency to the developing countries with a view to encourage economic growth". Foreign aid can be in the form of money, goods or technical assistance and can also be between two (bilateral) or many (multilateral) countries/institutions.

Foreign aid is also looked for to meet both the economy's balance of payments gap and investment gap. That is why project and technical assistance alone are not sufficient.

मलविनै देशभरका किसानले सके ८३% रोपाईं, कृषिमन्त्री भन्छिन्- १५ दिनभित्र रासायनिक मलको सहज आपूर्ति हुन्छ

काठमाडौं । कृषि विभागको तथ्यांकअनुसार ८ साउनसम्म देशभर ८३.३० प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । सुदूरपश्चिममा भैँभारो हुन लागिसकेको छ । मलविनै देशभरका किसानले रोपाईं सक्न लागेका वेला कृषि, वन तथा पर्यवरणमन्त्री गीता चौधरीले शनिबार मधेश भरेर अबको १५ दिनभित्र रासायनिक मलको सहज आपूर्ति गर्ने आश्वासन बाँडेकी छिन् । जबकि, अहिले नियमित वर्षा भइरहेका कारण अबको १५ दिनभित्र देशभर रोपाईं नै सकिने अवस्था छ ।

शनिबार धनुषामा राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण आयोजनाअन्तर्गत सञ्चालित विभिन्न कार्यक्रम तथा परियोजनाको निरीक्षणपछि सञ्चारकर्मीसँग कुरा गर्दै मन्त्री चौधरीले अन्तर्राष्ट्रिय आपूर्ति प्रणालीमा आएको असहजताका कारण केही समय समस्या देखिए पनि अहिले विभिन्न नाकाबाट पर्याप्त मात्रामा मल नेपाल भित्रिरहेको जानकारी दिइन् । मौजुदा मल किसानसम्म पुर्‍याउने काम तीव्र रूपमा भइरहेको उल्लेख गर्दै उनले १५ दिनभित्र अधिकांश किसानले सहज रूपमा रासायनिक मल प्राप्त गर्ने दाबी गरिन् । धनुषाको लक्ष्मिनियामा किसानसँग आयोजित अन्तर्क्रिया

कार्यक्रममा उनले रासायनिक मल र विषादीमा अत्यधिक निर्भरता घटाई प्रांगारिक खेतीलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने आवश्यकता औल्याइन् । यसअघि मन्त्री चौधरीले मधेश प्रदेशका १० स्थानीय तहमा 'नमुना कृषि कार्यक्रम' सञ्चालन गर्ने घोषणा गरेकी थिइन् । मधेश प्रदेशका मुख्यमन्त्री कृष्णप्रसाद यादवसँगको भेट तथा संघ-प्रदेश समन्वयसम्बन्धी बैठकमा उनले कार्यक्रम सञ्चालनका लागि १० पालिका छनोट गर्न प्रदेश सरकारसँग आग्रह गरेकी थिइन् । उनका अनुसार कृषि क्षेत्रमा नीति-निर्माणभन्दा कार्यान्वयनलाई प्राथमिकता दिँदै अनुसन्धानबाट प्राप्त नयाँ प्रविधि र ज्ञानलाई किसानको खेतसम्म पुर्‍याइनेछ । छनोट भएका पालिकामा कृषि उत्पादन वृद्धि, प्राविधिक सेवा विस्तार, किसानलक्षित तालिम, कृषि परामर्श तथा नयाँ प्रविधिको हस्तान्तरणलाई एकीकृत रूपमा लागू गरिनेछ ।

नियमित मनसुन भइरहेका कारण शुक्रबारसम्म देशभर ८३.३० प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । कृषि विभागका अनुसार सबैभन्दा धेरै सुदूरपश्चिममा ९७.९३ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । सुदूरपश्चिममा एक लाख ५१ हजार सात सय ४२ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको

छ । सुदूरपश्चिममा जेठ दोस्रो सातापछि रोपाईं थालिने भएका कारण अन्यत्रभन्दा छिटो सकिने पनि गरेको छ ।

सुदूरपश्चिमपछि लुम्बिनी प्रदेशमा ८०.६५ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । लुम्बिनीमा दुई लाख ६८ हजार एक सय ९७ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ । त्यस्तै, कर्णालीमा ८८.२२ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । कर्णालीमा सबैभन्दा कम क्षेत्रफलमा धान रोपाईं हुने गर्छ । बागमतीमा ८७.०९ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । यहाँ ९९ हजार सात सय ४४ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ । गण्डकीमा ८०.७२ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । यहाँ हालसम्म ७५ हजार पाँच सय ६२ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ ।

मधेशमा ७८.६० प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । मधेशमा हालसम्म तीन लाख पाँच सय ८० हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ । सबैभन्दा कम कोशीमा ७३.९४ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ । यहाँ दुई लाख ७६ हजार तीन सय ८६ हेक्टरमा रोपाईं हुने अनुमान रहेकोमा हालसम्म दुई लाख चार हजार तीन सय ४७ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ । किसानले विगतमा जस्तै यो वर्ष पनि रासायनिक मलको अभाव खेपेर रोपाईं गरिरहेका छन् ।

चिकित्सा आयोगको बजेट स्वीकृत

काठमाडौं । चिकित्सा शिक्षा आयोगले चालू आर्थिक वर्ष ०८३/८४ का लागि ६ अर्ब ५५ करोड २५ लाख ९८ हजार रुपैयाँको बजेट स्वीकृत गरेको छ । प्रधानमन्त्री बालेन्द्र शाहको अध्यक्षतामा बुधबार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा बसेको आयोगको २७औँ बैठकले नेपाल सरकारबाट विनियोजित पाँच अर्ब ९९ करोड २९ लाख रुपैयाँ र आयोगको आन्तरिक स्रोततर्फ ५६ करोड चार लाख ९८ हजार रुपैयाँबराबरको कार्यक्रम तथा

बजेट स्वीकृत गरेको हो ।

बैठकले गत आव ०८२/८३ को असार मसान्तसम्म आयोगको आन्तरिक स्रोतमा बचत रहेको ९९ करोड ८५ लाख ९६ हजार २६७ रुपैयाँ र चालू आर्थिक वर्षमा विभिन्न आन्तरिक स्रोतबाट प्राप्त हुने अनुमानित ३५ करोड रुपैयाँ गरी कुल एक अर्ब ३४ करोड ८५ लाख ९६ हजार २६७ रुपैयाँमध्ये चालू आवका लागि ५६ करोड चार लाख ९८ हजार रुपैयाँ खर्च गर्ने निर्णय गरेको छ ।

Every game. Everything about the game.

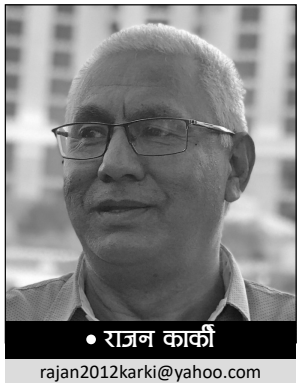
सबै खेल

www.sabaikhel.com
[/sabaikhel](https://www.facebook.com/sabaikhel)

info@sabaikhel.com
[@sabaikhel](https://www.instagram.com/sabaikhel)

For Advertisement: sabaikhel@gmail.com

जनादेशको बाध, संसदको स्याल नहोस्

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

बालेन्द्र सरकारका सम्बन्धमा प्रष्ट भन्ने हो भने- पटुकामा रूपैयाँ, बटुकामा भात भन्न सकिन्छ । दुई तिहाई जनादेशको शक्ति भएको रास्वपा र बालेन्द्र सरकारले यतिबेला गर्न नसक्ने कुनै काम नै छैन । जे निर्णय गरे पनि पास गर्नसक्छ । कुनै अल्फो छैन । विपक्षीले घाँटी सुक्नेगरी बिरोध गरे पनि रास्वपाले चाहँदा संविधान संशोधन हुनसक्छ । जसले तगारो तेर्स्याउँछ, उसलाई महाभियोग लगाएर लघार्न सक्छ । संघीयता फाल्न सक्छ । राजनीतिक कार्यकर्ता पाल्ने अनेक समिति वा संस्थाहरू खारेज गरेर बचत हुने रकमबाट मेचीदेखि महाकालीसम्म विकासका योजनाहरू, बन्द भएका र नयाँ उद्यम खोलेर रोजगारीको प्रवर्द्धन गर्नसक्छ । तर बालेन सरकार किन कछुवा गतिमा छ, किन पटुकामा रूपैयाँ बोकेर बटुकामा भात खाइरहेको छ ?

बालेन सरकार सत्ता, शक्ति र सम्पत्तिका लागि बनेकै होइन । रास्वपाले यो उद्देश्यका लागि चुनाव जितेको पनि होइन, जनताले चुपचाप घण्टी छाप हानेका पनि होइनन् । रास्वपाले जनतासँग सुशासन दिन्छु,

भ्रष्टाचारको अन्त्य गर्छु, रोजगारी बृद्धि गर्छु, विधिको शासन बसाल्छु, जनअपेक्षा पूरा गर्छु भनेर गरेको करार गरेकाले जनताले नयाँ पुस्तालाई विश्वास गरेका हुन् । जनताको अपेक्षा र विश्वास फुकी फुकी काम गरेर हुँदैन, प्रम बालेन साहले कडा निर्णय लिनुपर्छ । निर्णय कार्यान्वयन गर्नुपर्छ र युवा पुस्तामा उत्साह भर्नुपर्छ । ४ महिनामै प्रतिपक्षीले जुन प्रकारले रास्वपा र बालेन्द्र सरकारप्रति आक्रामक रूख अपनाएका छन्, त्यसबाट भट्ट हेर्दा जुन जोगी आए पनि कानै चिरिएका भन्ने अर्थ निकाल्न सुरु भएको छ । साख घट्न थालेको छ । प्रम र रास्वपाले आत्मसमीक्षा गरेर आगामी दिनमा शासन, प्रशासनलाई चुस्त बनाउनतिर लाग्दा उचित हुनेछ । किनकि जनता कांग्रेस, एमाले, नेकपाको शासनबाट आजीत भइसकेका छन्, रास्वपाबाट पनि आजीत हुनु भनेको राष्ट्रले स्वराज गुमाउनु, अराजकता र अस्थिरताको आगोमा भुल्नु हो । यो दुरावस्थाबाट पार पाउनका लागि आमनागरिकले चुपचाप घण्टी छाप हानेका हुन् ।

हुन त रास्वपा र बालेन्द्र साहलाई राम्रै थाहा कि जनताले परिवर्तन खोजेका छन् । परिवर्तन दिनका लागि डराएर हुन्न । जनताले ब्रम्हास्त्रसहितको शक्ति दिएका छन् भने त्यसको उपयोग गरेर देशको लथालिङ्ग चालामा परिवर्तन ल्याउनु पर्छ । चुनावका समयमा बालेन्द्र साहले भनेका थिए- 'मान्छेले देशलाई स्वीजरल्याड बनाउनुपर्छ' भन्छन्, स्वीजरल्याडको बाउ बढीमालिका यहाँ छ किन बनाउनुप्यो स्वीजरल्याड ? स्वीजरल्याडको पराकाष्ठ रामारोसन यहाँ छ किन बनाउनुप्यो स्वीजरल्याड ? खप्तड नेशनल पार्क यहाँ छ किन बनाउनुप्यो स्वीजरल्याड ? आर्नै देशमा भएका सुन्दरता देखाउन नसक्नेले स्वीजरल्याड बनाउने भनेर मात्रै हुँदैन,

सुदुरपश्चिमलाई जोड्नै सकेको छैन, यहाँ यति धेरै कलाकार हुनुहुँदोरहेछ, जुन दिन उहाँहरूका गीत काठमाडौँको चोकचोकमा गुन्जिन्छ अनि बल्ल जोडिन्छ सुदुरपश्चिम काठमाडौँसँग ।' बोल्ने दिन पहिले थियो, अब जनताले सत्ता दिएका छन्, मेची-महाकाली-काठमाडौँ, विकासले जोड्ने र विश्वभरि प्रचार गरेर पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने अवसर छ । प्रम बालेन्द्र साहको नियतमा कसैले शंका गरेका छैनन्, उनी भाषणमा होइन, काममा विश्वास गर्छन् । प्रम बालेन्द्र साहले एकपल्ट संसदमा सरकारको धारणा स्पष्ट पार्ने र त्यसपछि परिणाममुखी काम गरेर नतिजा जनतालाई देखाउनुपर्छ । नकचरो भनेर विपक्षीले लगाएको आरोपलाई हावादारी सावित गरिदिनुपर्छ । बालेन्द्र साहको साहस सबैका सामु धुमिल भएको भए त्यसलाई छर्लङ्ग पारिदिनुपर्छ ।

नपाउनेले छोरो पायो, खेलाई खेलाई मान्यो भन्ने उखानजस्तो नहोस्, रास्वपाले पाएको जनादेश र बालेन्द्र साहले चलाएको सत्ता । नयाँ पुस्ताविरुद्ध षडयन्त्र अनेक भइरहेका छन्, ती सबै षडयन्त्र चिर्दै रास्वपाले आफ्नो एकता र सबै राजनीतिक शक्तिहरूसँग संवाद, सहमति र सहकार्यका साथ अघि बढ्ने प्रयत्न गर्नेपर्छ । संसदभित्रै छु म भनेर देखाउनु पनि पर्नेछ । चेत रहोस् ।

सबैलाई थाहा छ- विपक्षीले फालेर फालिने सरकार होइन यो । घरको बाघ बनको स्याल भन्ने समाजमा चलेको उखानभै जनताले किनारा लगाइदिएका कमजोर प्रतिपक्षीले रास्वपा र बालेन्द्र साहको सरकारलाई जनादेशको बाध, संसदको स्याल भनेर घनघोर बिरोध गरिरहेका छन् । यहाँसम्म कि श्रम संस्कृति पार्टीले प्रम बालेन्द्र सरकारको राजीनामा मागिरहेको छ, कांग्रेसले प्रधानमन्त्री चिन्दिन भनेको छ भने एमालेले प्रम बालेन्द्र साहलाई राष्ट्रघाती भनेर भ्याइँ भ्याइँ पारिरहेका छन् ।

गत जेठ १७ गते संसदमा सामान्य सांसदभै हात उठाएर बोल्न समय माग गरेर बोल्दा नेपाल भारतवीचको सीमा विवादका बारेमा नेपालले पनि भारतको सीमा भिचेको सुनेर आश्चर्य लागेको बताएका थिए । त्यही बोलीलाई लिएर विपक्षीले प्रम बालेन्द्र साहको जिब्रो थुल्ल खोजिरहेका छन् र निरन्तर प्रम बालेन्द्र साहको चर्को बिरोध गरिरहेका छन् । हुन त बालेन्द्र सरकारले भ्रष्टाचार गरेको, नातापाता अथवा अयोग्यलाई जिम्मेवारी दिएको विषय नपाएपछि प्रतिपक्षीसँग सरकारको बिरोध गर्ने कुनै विषय नै पाएका थिएनन् । यद्यपि प्रम साहको अभिव्यक्तिका विषयमा परराष्ट्र मन्त्री, मन्त्रालयले प्रष्ट पारिसकेको छ र प्रधानमन्त्रीका तर्फबाट अर्थ, कानून मन्त्रीहरूले बोलिरहेका छन् । प्रम बालेन्द्र साहले सबैले बुझ्ने भाषामा भनिसकेका छन्- प्रत्येक मन्त्री प्रधानमन्त्री हुन्, प्रत्येक रास्वपा सांसद प्रधानमन्त्री हुन् । यसैवीच भारतले प्रम बालेन्द्र साहलाई पुनः भारत भ्रमणको निम्तो दिएको छ । परराष्ट्र मन्त्रालयले प्रमको भारत भ्रमणलाई लिएर कार्यतालिकाबारे होमवर्क गरिरहेको छ । एजेण्डाहरू तय हुनासाथ प्रम बालेन्द्र साहले भारत भ्रमण गर्नेछन् । यसैवीच अमेरिकाबाट पनि प्रम बालेन्द्र साहलाई निम्तो आइसकेको छ । भारतपछि चीनतिर पार्टी अध्यक्ष रवि लामिछानेको भ्रमण रहेको छ ।

संसदका सभामुखले प्रम बालेन्द्र साहलाई भेटेका छन् । संसदमा संबोधन गर्दा राम्रै हुने सल्लाह दिएको समाचार सार्वजनिक भएको छ । छिटै प्रम बालेन्द्र साहले संसदमा संबोधन गर्न सक्ने र सम्पूर्ण विपक्षीको रचनात्मक सहयोगको आह्वान गर्ने र राजनीतिक संवाद, सहमति र सहकार्यका लागि अग्रसर हुनसक्ने रास्वपा सूत्र बताउँछ ।

बालेन्द्र सरकार बनेपछि प्रधानमन्त्री र मन्त्रीहरूसँग विचोलियाहरूको भेट दुर्लभ भएको छ । प्रधानमन्त्रीले उद्यमी, व्यवसायीहरूसँग

बिस्तारै भेटवार्ता अघि बढाएका छन् । समाजमा राम्रो प्रभाव भएका व्यक्तिहरूलाई अकस्मात प्रधानमन्त्री कार्यालयमा निम्त्याएर भेट्न थालेका छन् ।

सबैभन्दा ठूलो समस्या भनेको सुकुम्बासी र भूमिहीनको व्यवस्थापन, मिटर व्याजी, सहकारी पीडितहरूलाई न्याय दिने विषयमा बालेन्द्र सरकार सकृय भएको छ । यसकारण भनिदैछ- संसदमा प्रतिपक्षीको बिरोधको गला, सरकारले देखाउन थाल्यो परिणामको कला, भ्रष्टाचारविरुद्धको अभियान, शासन रणनीति, अन्तर्राष्ट्रिय विश्वसनीयता, र संस्थागत क्षमता पुनर्निर्माणको सकृयता ।

बालेन्द्र सरकारको सबैभन्दा आकर्षक योजना भनेको 'नेपाली फर्स्ट' हो, जुन राष्ट्रियता र स्वराजको सूचक हो । यही विषय शासनको सिद्धान्तका रूपमा परिभाषित हुनुपर्छ । परराष्ट्र नीतिको आधार, संस्थागत अखण्डता, शासन रणनीति र दीर्घकालीन राज्य क्षमतामा रूपान्तरण हुनुपर्छ । कांग्रेस, एमाले, नेकपाजस्ता दशकौँ पुराना दलहरूलाई जनताले किनारा लगाएर रास्वपाको उदय भएको छ । राजनीतिमा यो गहिरो सन्देश र सूचक पनि हो । अब बुढा पुरानाको राजनीतिक युग समाप्त भएको र नयाँ पुस्ताको युग सुरु भएको चरण पनि हो । भ्रष्टाचारयुक्त शासनको समाप्तिको सुरुआत पनि हो ।

नेपालको सत्ता परिवर्तनको घटनाक्रम विश्वभरि चर्चित रहयो । विश्वका कैयौँ राष्ट्रमा नेपालको राजनीतिक परिवर्तनको छाप परेको छ, भारतमै पनि काक्रोच जनता पार्टीका रूपमा युवाहरूको राजनीतिक प्रभाव फैलिएको छ । यसकारण नेपालका युवाजमातले जे गरेका छन्, जे गर्दैछन्, त्यो अहं मानिएको छ । जेनजी समूहले ल्याएको र रास्वपा र बालेन्द्र सरकारले पाएको यो अवसर नेपालको इतिहासमा न भूतो, न भविष्यति मानिएको छ । हेक्का रहोस् ।

साल्ट ट्रेडिङ्ग कर्पोरेशन लिमिटेड

द्वारा प्रवर्द्धित

STC ग्याँस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

- ISI स्टाण्डर्डको मित्र बाहिर स्वर कोट भै बीचमा स्टिलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप
- उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर
- पुनः प्रयोग गर्न नसकिने प्लाष्टिक सिल भएको सिलिण्डर
- कम्प्युटर प्राविधिबाट चल्ने प्लान्ट, तौलमा सोहै आना दुवै हुनुहोस्

साल्ट ट्रेडिङ्ग समूहका उत्कृष्ट खाद्य बस्तुहरू

पढ्थ्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिसियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सक्तियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौ ।

- अभियानवाणी

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

बालेन सरकार भाद्र २३ र २४ को घटनाको वास्तविकता बाहिर ल्याऊ

गत भाद्र २३ र २४ गतेको घटनाको उज नै बालेन सरकार हो। भाद्र २३ गते भएको जेनजीहरूको विरोध प्रदर्शनकै कारण र भाद्र २४ गते मुलुकभरमै गरिएको विध्वसात्मक कार्यको जिम्मेवारी आजसम्म कसैले लिएका छैनन् । जेनजीहरूले गरेको विरोध प्रदर्शनलाई र भाद्र २४ गते भएको विध्वसात्मक कार्यमा अहिलेको सत्ताधारी दल रास्वपाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको थियो । त्यसबेला विरोध प्रदर्शनलाई निर्णयक अवस्थामा पुऱ्याउन हालका प्रधानमन्त्री एवं तत्कालिन काठमडौँ महानगरपालिकाका मेयर बालेन साहले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका थिए । भाद्र २३ गते अघि नै उनले आफ्नी श्रीमती सवार गाडीलाई प्रहरीले चेकजाँच गर्दा सिंहदरबारमा आगो लगाईदिन्छु भन्ने स्टार्टस लेखेका थिए । तर उनीमाथि त्यसबेला सामान्य सोधपुछ सम्म गरिएन । भाद्र २३ गते को जेनजीहरूको विरोध प्रदर्शनमा काठमाडौँ महानगरपालिकाका सुरक्षार्कमीहरूले पानी बाँडेका थिए भने हालका गृहमन्त्री सुधन गुरुङले आफू पानी बाँड्न आएको सार्वजनिक रूपमै अभिव्यक्ति दिएका थिए । तर वास्तवमा यस्तो अवस्था थिएन तिनै गुरुङले भाद्र २३ गतेको विरोध प्रदर्शन गर्न जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँमा अनुमति मागेका थिए । आफूले विरोध प्रदर्शन गर्न अनुमति मागेको भएपनि किन उनले त्यो कुरा लुकाए ? विरोध प्रदर्शन गर्न अनुमति माग्ने व्यक्तिले वा संस्थाले नै सो विरोध प्रदर्शनमा भएको जस अपजसको भारी बोक्नुपर्ने हुन्छ होइन र ?

भाद्र २३ र २४ गतेको घटनाको सत्य वास्तविकता अहिलेसम्म बाहिर ल्याइएको छैन । बरु त्यसलाई लुकाउने अनेक प्रपञ्च गरिएको छ । घटनाको छानविन गर्न गठित आयोगका अध्यक्षमा विवादित व्यक्तिलाई राखियो । गौरी बहादुर कार्की आफैँमा विवादित व्यक्ति थिए । भाद्र २३ गतेको विरोध प्रदर्शनको जगमा टेकेर नै आजसम्म कुनै छनविन भएको छैन । भाद्र २३ र २४ गतेको घटनामा प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष संलग्न रहेका व्यक्तिहरू प्रायः सबै रास्वपामा प्रवेश गरेका छन् । उनीहरू मध्येका धेरै व्यक्तिहरू सांसद भएका छन् । रास्वपाकै सांसद भएर बालेन साह प्रधानमन्त्री बनेका छन् भने अहिलेका मन्त्रीहरू केहीलाई छोडेर अपवादको रूपमा हेर्ने हो भने प्रायः रास्वपाका सबै सांसद र मन्त्रीहरू प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा भाद्र २३ र २४ गतेको घटनामा संलग्न रहेका थिए ।

रास्वपाका सभापति रवि लामिछाने सहकारी ठगीसम्बन्धी मुद्दामा अदालतको आदेशनुसार पुर्पक्षका लागि जेलमा रहेका थिए । तिनै लामिछानेलाई भाद्र २३ गतेको आन्दोलनमा सहभागि भएका व्यक्तिहरूले अब लामिछानेलाई प्रधानमन्त्री बनाउने भन्दै हर्ष बढाई गरेर जेलबाट मुक्त गरेका थिए । लामिछानेलाई जेलमुक्त गराउनेहरूमा केही कलाकार, केही व्यापारीहरू र केही युट्बर समेत संलग्न रहेका थिए । तर उनीहरूमाथि आजसम्म कुनै कानुनी कारबाही त परेको कुरा सोधपुछ सम्म गरिएको छैन । रास्वपाका सभापति लामिछानेको बलमा बालेन साहलाई रास्वपामा प्रवेश गराइएको थियो । उनलाई रास्वपामा प्रवेश गराउनेहरूमध्येका धेरै व्यक्तिहरू रास्वपाबाट सांसद बनेका छन् भने सांसद बन्न नपाएकाहरू नै अहिले प्रधानमन्त्री साहका सल्लाहकारहरू भएर बसेका छन् ।

प्रधानमन्त्री बालेन साहलाई प्रधानमन्त्री बनाउन र रास्वपालाई भ्रण्डै दुई तिहाई मतको हाराहारीमा पुऱ्याउने पात्रहरू अहिले पनि रास्वपाकै सहयोगी रहेका छन् भने त्यसबेला सुरक्षा प्रमुख रहेका केही व्यक्तिहरू कानुन अनुसार पदमुक्त भएका भएपनि नेपाली सेनामा भने त्यही नेतृत्व रहेका छन् । भाद्र २३ र २४ गतेको घटनामा नेपाली सेना चुपचाप बस्नु र बालेन साहले भाद्र २३ गतेपछि अब नेपाली सेनाका प्रधानसेनापतिसँग वार्ता गर भनेर स्टार्टस लेख्नुको अर्थ के थियो ? हालका गृहमन्त्री सुधन गुरुङ कसरी एकै दिनमा नेत बन्न पुगे ? उनैले नेपाली सेनाका प्रधानसेनापतिसँग वार्ता गरेका थिए भने अन्तरिम प्रधानमन्त्रीमा सुशिला कार्कीको नाम सिफारिस गरेका थिए । नेपाली सेना त्यसबेला अर्थात भाद्र २३ गते बेलुका वा २४ गते विहानै परिचालिन भएको भए मुलुकका महत्वपूर्ण संरचनाहरू ध्वस्त हुने थिएनन् तर सेना मौन रह्यो । सिंहदरबारभित्र रहेको सेनाले किन सिंहदरबार, सर्वोच्च अदालतमा आगलागी हुँदा चुपचाप बस्थ्यो के त्यसको अनुसन्धान हुनु पर्दैन ? सुरक्षा परिषद्को आदेश बिना भाद्र २३ गते सेना परिचालन नभएको तर्क दिएपनि तत्कालिन प्रधानमन्त्रीले राजिनामा दिईसकेको अवस्थामा २४ गते बेलुकादेखि कसको आदेशमा सेना परिचालन भयो त अब त्यसको वास्तविक अनुसन्धान हुनुपर्ने कि नपर्ने ?

त्यसबेला तत्कालिन सरकार फाल्ने र सत्ता हत्याउने उदेश्यले नै निकै पहिलादेखि नै तयारी गरी जेनजीहरूको प्रयोग गरेर जेनजीहरूको नाममा विद्यालयका भाइबैनीहरूलाई प्रयोग गरिएको प्रष्ट भएको छ । त्यही जेनजीहरूको विरोध प्रदर्शनको बलमा टेकेर गत फागुन २१ गते सम्पन्न भएको संसदको निर्वाचनमा रास्वपाले भ्रण्डै दुई तिहाई मत पाएको हो । त्यसबेलाको आन्दोलनमा सिंहदरबारमा आगो लगाउँदै नाच्नेहरू नै अहिले मन्त्री, सांसद भएका हुनाले र सुरक्षा निकायको कमजोरीको फाइदा रास्वपाले उठाएको हुनाले मात्र रास्वपाले भ्रण्डै दुई तिहाई मत पाएको हो । तत्कालिन प्रधानमन्त्री केप ओली र तत्कालिन गृहमन्त्री रमेश लेखकलाई बालेन साह प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएकै दिन चैत्र १३ गतेको बालेन सरकारको मन्त्रिपरिषद्को पहिलो बैठकबाटै पक्राउ गर्ने निर्णय गरी पक्राउ गर्नुले नै बालेन सरकार प्रतिशोधको राजनीतिमा उत्रिएको प्रमाणित भएको छ । सो क्रम अहिलेसम्म जारी रहेकाले गर्दा बालेन सरकार विरोधको राजनीतिमा सक्रिय रहेको छ भन्ने हामीले ठानेका छौँ । तत्कालका लागि प्रतिशोधको राजनीतिले सत्ताधारी दल र बालेन सरकारलाई केही फाइदा भएपनि जनताले वास्तविकता थाहा पाउनासाथ रास्वपा र बालेन सरकारको हालत कस्तो होला भन्ने हामीले ठानेका छौँ ।

राजेश विद्राही

नेपाल बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक तथा बहुसांस्कृतिक विविधताले भरिएको मुलुक हो । २०७२ को संविधानले सोहीअनुसार सबै नागरिकलाई समान अधिकार, धार्मिक स्वतन्त्रता र सांस्कृतिक पहिचान संरक्षणको प्रत्याभूति पनि गरेको छ । दशकौँसम्म विभिन्न समुदायबिच सहअस्तित्व कायम रहँदै आएको नेपाल पछिल्ला केही वर्षयता भने जातीय र धार्मिक तनावका घटनाले वेला-वेलामा अशान्त बन्दै गएको देखिन्छ । कहिले जातीय भेदभाव तथा छुवाछुतका नाममा त कहिले धार्मिक द्वन्द्वका नाममा समाजमा विभिन्न किसिमका हत्याहिंसाका घटनासमेत यदाकदा हुने गरेका देखिन्छन् । यतिसम्म कि राज्य संवेदनशील नहुँदा कतिपय घटना राज्यकै प्रहरी प्रशासनका कारण भनै भड्किएकासमेत देखिन्छन् । यसको ज्वलन्त उदाहरण यतिवेला सुनसरी घटनालाई लिन सकिन्छ । जहाँ प्रहरीकै गोली लागेर दुईजनाको ज्यान गएको छ भने १६ जना घाइते भएका छन् । अहिलेसम्म आन्दोलन जारी छ । यस्तो अवस्थामा सबै पक्ष मिलेर सामाजिक सद्भाव कायम गर्ने दिशामा पहल गर्नु सबैको दायित्व बनेको छ ।

नेपालमा जनसंख्या बढेसँगै पछिल्लो समय यस्ता जातीय र धार्मिक द्वन्द्व किन बढिरहेका छन् भनेर सुनसरी घटनाले ठुलो प्रश्न जन्माएको छ । पछिल्ला वर्षमा सर्लाही, जनकपुर, वीरगन्ज, सुनसरी, कपिलवस्तु, नेपालगन्ज अर्थात् प्रदेशको हिसाबले कोशी, मधेश, लुम्बिनी, काठमाडौँ उपत्यकालगायत विभिन्न स्थानमा जातीय वा धार्मिक पहिचानलाई लिएर भ्रडप, प्रदर्शन, तोडफोड तथा सामाजिक सञ्जालमार्फत घृणाजन्य अभिव्यक्ति बढ्दै गएको देखिन्छ । यस्ता घटनाले समाजमा अविश्वास बढाउने मात्र होइन, राष्ट्रिय एकतामाथि पनि चुनौती सिर्जना गर्छन् । किनभने, जातीय वा धार्मिक द्वन्द्व कुनै एक दिनमा उत्पन्न हुँदैन । यसको पछाडि दीर्घकालदेखिको राजनीतिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र मनोवैज्ञानिक कारणको लामो शृंखला रहेको हुन्छ । नेपालमा पनि यही अवस्था देखिन्छ ।

विगतमा दलहरूले विविधतायुक्त मुलुकलाई सामूहिकतायुक्त समाजवादी समाज निर्माण गर्ने लक्ष्यसहित विभिन्न आन्दोलन, विद्रोह र क्रान्ति गरे । ती आन्दोलनमा विविध समुदायको सोहीअनुसार सहभागिता पनि भयो । उनीहरूले समावेशी ढंगले सामूहिक र साभ्ना रूपमा योगदान तथा बलिदान पनि दिए । तर, जब ती सम्पूर्ण आन्दोलन शान्ति प्रक्रियामा प्रवेश गरे र सत्ता-सरकार सञ्चालनको कुरा आयो, त्यसपछि ती समुदायका नेतृत्वलाई सामूहिक नेतृत्वका रूपमा स्वीकार्न सकिएन । बरु उनीहरूले प्रतिनिधित्व गरेका समुदायका आधारमा जातीय, क्षेत्रीय तथा धार्मिक ट् याग लगाएर राजनीतिक संगठनभित्र जिम्मेवारी दिने दुस्साहस गरियो । यसरी उनीहरूलाई राजनीतिक हतियार बनाइयो र सत्ता स्वार्थका लागि भोट बैंकका रूपमा प्रयोग गरियो । तर, उनीहरू जकडिएको जातीय, क्षेत्रीय तथा धार्मिक असमानतालाई हटाउनुको सट्टा भन्नु गहिरो विभाजन सिर्जना गरियो । यति मात्र होइन, ती विभेदलाई मानसिक रूपमा समेत अफ्न बलियो बनाउने दुस्साहस गरियो । परिणामस्वरूप न उनीहरू जातीय, क्षेत्रीय तथा धार्मिक विभेदबाट मुक्त हुन सके, न त राज्य नै विविधतालाई आत्मसात् गर्दै सामूहिक सामाजिक भावनामै बलियो बन्न सक्यो ।

यही अवस्थालाई आज आन्तरिक

किन बढ्दै छ जातीय र धार्मिक द्वन्द्व ?

तथा बाह्य शक्तिहरूले समेत आफ्नो स्वार्थपूर्तिका लागि प्रभावकारी हतियारका रूपमा प्रयोग गरिरहेका छन् । यसले समाज र देश निर्माण गर्दैन । बरु बढ्दो प्रविधिमुखी र ुवीकृत विश्व व्यवस्थाको वर्तमान अवस्थामा यसले भन्नु जटिलता पैदा गर्ने निश्चित छ । किनभने, मुलुक लामो समयदेखि हरेक हिसाबले पाइलैपिच्छे परनिर्भर बन्दै 'सुसाइड'को अवस्थामा पुगिसकेको छ । त्यसैले, हाम्रो मुलुक पछिल्ला केही दशकदेखि राजनीतिक अस्थिरताका कारण गम्भीर जोखिमतर्फ प्रवेश गरिरहेको छ । विश्व ध्रुवीकरणसँगै यो शक्ति राष्ट्रहरूको अदृश्य अन्तिम खेलमैदान बन्दै गएको छ । यसले मुलुक र नागरिकलाई कहाँ पुऱ्याउँछ, अहिले नै भन्न सकिँदैन । तर, यो सवालले मुलुकको सम्पूर्ण बागडोर सम्हाल्ने शासकलाई घोच्न भने अति जरुरी छ ।

मानिसको सबैभन्दा ठुलो धर्म मानव धर्म नै हो । बाँकी सबै धर्म मानव निर्मित सहायक र कृत्रिम हुन । जसको बलमा एउटा शासक र संरचना केही समय टिक्न सक्छ, तर सिंगो मानव समुदाय टिक्न सक्दैन । त्यसैले, मानिसका लागि सबैभन्दा ठुलो कुरा मानिस नै हो भन्ने कुरा सबै मानव जातिले बोध गर्न जरुरी छ । र, कृत्रिम जात धर्मभन्दा मानवता जोगाउन जरुरी छ । कृत्रिम विभाजनभन्दा माथि उठेर मानवता, करुणा र सहिष्णुताको संरक्षण गर्नु आजको सबैभन्दा ठुलो

दल, सञ्चारमाध्यम र नागरिक समाज सबैलाई थप जिम्मेवार बन्नुपर्ने आवश्यकता देखाएका छन् । किनभने, सुनसरीको पछिल्लो घटनाले पनि समयमै संवाद, निष्पक्ष अनुसन्धान र कानुनी प्रक्रियाबाट विवाद समाधान नगर्दा सामान्य घटनाले पनि जातीय वा धार्मिक रूप लिन सक्ने सन्देश दिएको छ । त्यसैले, दोषी जोसुकै भए पनि कानुनअनुसार कारबाही, निर्दोष नागरिकको सुरक्षा र न्यायमा समान पहुँच सुनिश्चित हुनु आवश्यक छ । अपराधलाई राजनीतिक संरक्षण गर्ने प्रवृत्तिले दण्डहीनता बढाउने भएकाले त्यसको अन्त्य गर्नु पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण छ । किनभने, एकजना युवाको हत्या हुनु वा अकाल मृत्यु हुनु भनेको उसको सम्पूर्ण परिवारको हत्या हुनु हो र धेरै ठुलो सम्पत्तिको नोक्सान हुनु हो । राज्यको समेत ठुलो क्षति हुनु हो ।

पछिल्लो समय भारतमा भएको कक्रोच जेन-जी युवा विद्यार्थीको आन्दोलनमा एकजनाको पनि राज्यको गोलीबाट मृत्यु नभएको र लोकतान्त्रिक रूपमै समस्याको सही समाधानसहित बैठान भएको हामीले नजिकबाटै हेर्न्यौँ । तर, नेपालमा राज्य नै आफ्नो संवेदनशीलतामाथि पटकपटक प्रश्न जन्माउँदै आएको छ । नेपालमा तहगत रूपमा कतिवटा सरकार छन् ? कर्मचारी र उनीहरूको आदेशकर्ता कोको छन् ? उनीहरूको रिमोट कहाँकहाँबाट सञ्चालित छन् ? तिनले वेलाबखत सकारलाई समेत टेढैनन् । आफ्नो सिस्टम हो भनेर

●●●

कुनै पनि समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि राज्यले निष्पक्ष र प्रभावकारी रूपमा कानुन कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । शिक्षा प्रणालीले सहिष्णुता, विविधताको सम्मान, संवैधानिक मूल्य र आलोचनात्मक सोचलाई प्रवर्द्धन गर्नुपर्छ । सञ्चारमाध्यम र सामाजिक सञ्जाल प्रयोगकर्ताले तथ्यको पुष्टि नगरी सामग्री प्रसारण नगर्ने तथा कुनै समुदायलाई सामूहिक रूपमा दोषी नठहर्‍याउने संस्कृतिको विकास गर्न आवश्यक छ ।

●●●

आवश्यकता हो । त्यसैले, विगतमा पार्टी, नेता र शासकले भुल गरे भन्दैमा हामीले त्योभन्दा ठुलो भुल र कमजोरी गर्नुहुँदैन । राजनीतिक दलकै कारण पछिल्ला वर्षमा विकास, सुशासन, रोजगारी, शिक्षा र स्वास्थ्यजस्ता मूलभूत मुद्दाभन्दा पहिचान र समावेशिताको राजनीतिलाई विभिन्न समूहले आफ्नो स्वार्थअनुकूल प्रयोग गर्ने प्रवृत्ति बढेको छ । निर्वाचनका वेला विभाजनकारी भाषण, सामाजिक सञ्जालमा फैलाइने गलत सूचना र उत्तेजक सामग्री तथा भिडलाई भावनात्मक रूपमा उक्साउने गतिविधिले सामान्य विवादलाई समेत जातीय वा धार्मिक तनावमा रूपान्तरण गर्ने जोखिम बढाएको छ । अपुष्ट भिडियो, पुराना तस्बिर वा सम्पादन गरिएका सामग्रीलाई नयाँ घटनासँग जोडेर प्रचारप्रसार गरिँदा सत्य कुरा फैलिनुभन्दा अगाडि असत्यले संसारको चक्कर काटिसकेको हुन्छ । जसले गर्दा समाजमा अविश्वास र आक्रोश फैलिने गरेको छ । आर्थिक असमानता, बेरोजगारी, अवसरको अभाव र युवामा बढ्दो निराशाले पनि यस्ता अभियानलाई मलजल गरिरहेका छन् ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार नेपालमा १४२ जाति, १२४ मातृभाषा र विभिन्न धार्मिक समुदायको सहअस्तित्व रहेको छ । यही विविधता नेपालको शक्ति हो । तर, यसलाई राजनीतिक प्रयोजनको आधार बनाइयो भने सामाजिक सद्भाव कमजोर हुन्छ । सार्वजनिक शान्ति भंग, घृणाजन्य गतिविधि र साम्प्रदायिक तनावका घटनाले राज्य, राजनीतिक

मिटरब्याज : अधुरो वित्तीय आधुनिकीकरणको कथा

भोजराज पौडेल

सरकार समस्याको समाधान नभएर सहमतिको खोजीमा छ । त्यसको पछिल्लो उदाहरण मिटरब्याज पीडितसँगको नौबुँदे सहमति हो । यस्ता सहमतिले क्षणभरका लागि सरकारविरूद्धका आन्दोलन र नाराबाजी बन्द होलान् तर त्यसले समस्याको दीर्घकालीन समाधान गर्दैन । वित्तीय प्रणाली छ तर आम नागरिक त्यो संरचनाभन्दा बाहिर छन् । त्यसकारण नै मिटरब्याजको आतंक छ । यो आधारभूत समस्या समाधानको बाटो नखोजेर सरकार सहमतिका लागि भौतारिइरहेको छ । किनभने यसको समाधानका लागि सोच्न सक्नेहरु स्वयं होहल्लाको चेम्बरभित्र छन् । यस आलेखमा म यो सदियौंदेखिको समस्याको समाधान हुन किन नसकेको हो भन्नेबारे चर्चा गर्नेछु ।

मिटरब्याजलाई केही लोभी साहुहरूको व्यक्तिगत अपराधका रूपमा मात्र बुझ्नु सहज छ । चर्को ब्याज असुल्ने, खाली कागजमा हस्ताक्षर गराउने, वास्तविक रकमभन्दा धेरै रकमको तमसुक बनाउने, ऋणीलाई धम्क्याउने र अन्ततः जग्गा वा घर हडप्ने व्यक्तिमाथि कानुनी कारबाही हुनुपर्छ । यसमा विवाद छैन । तर मिटरब्याजको जरो केही व्यक्तिको खराब चरित्रमा मात्र सीमित छैन । यो नेपालको आर्थिक इतिहास, भूमि सम्बन्ध, स्थानीय शक्ति संरचना र औपचारिक वित्तीय प्रणालीको सीमा र कमजोरीबीच मौलाइरहेको समस्या हो । बैंक, वित्त कम्पनी, लघुवित्त, सहकारी, मोबाइल बैकिङ र डिजिटल भुक्तानीको विस्तार हुँदाहुँदै पनि संकटमा परेको नागरिकले तत्काल, सरल र सम्मानजनक ढंगले ऋण पाउन नसक्दा साहु-अर्थतन्त्र समानान्तर रूपमा जीवित छ ।

नेपालमा मिटरब्याज र यसबाट पीडित हुने समस्या आजको मात्र होइन । आर्थिक इतिहासकार महेशचन्द्र रेग्मीले आफ्ना कृतिहरु 'अ स्टडी इन नेपाली इकोनोमिक हिस्ट्री' र 'थ्याच्ड हट्स एन्ड स्टुको प्यालेसेज' मा देखाएभैं, अठारौं र उन्नाइसौँ शताब्दीको ग्रामीण नेपालमा 'मिति ब्याज' आर्थिक शोषणको औजार थियो । मिति ब्याजको अर्थ वार्षिक आधारमा सीमित ब्याज लगाउनु थिएन । यो त दिन, हप्ता वा महिनाका आधारमा बढ्दै जाने ब्याज हुन्थ्यो । ऋणको ब्याज समयसँगै नापिन्थ्यो र त्यसमा चक्रवृद्धिको चरित्र हुन्थ्यो । किसानले सानो रकमको ऋण लिए पनि त्यो केही समयमै उसको उत्पादन क्षमता र सम्पत्तिभन्दा ठूलो हुन पुग्थ्यो ।

तत्कालीन अवस्थामा किसानको जीवन अनिश्चित थियो । जुन एक हिसाबले अहिले पनि छ । बाली नष्ट हुने, खडेरी वा बाढी आउने, परिवारमा बिरामी पर्ने वा राज्यको करको मारमा पर्नेलगायतका समस्यासँग किसानहरु जुधिरहेका हुन्थे । तत्काल कर तिर्न, बीउ किन्न वा परिवारको खाना जुटाउन किसानले स्थानीय साहुसँग ऋण लिन्थे । तर साहुको उद्देश्य केवल मूलधन फिर्ता लिनु हुँदैन्थ्यो । रेग्मीको विश्लेषणमा यस्तो ऋण किसानलाई उसको पुख्ताौली जमिनबाट अलग गर्ने माध्यम थियो । ब्याज तिर्न नसकेपछि किसानको जग्गा साहु वा स्थानीय अभिजात वर्गको नियन्त्रणमा जान्थ्यो । स्वतन्त्र किसान मोही, आश्रित किसान वा आफ्नो श्रम बेचेर ऋण चुक्ता गर्नुपर्ने व्यक्तिमा परिणत हुन्थ्यो । मिति ब्याज यसरी ऋणीको भूमि हडप्ने साधन बन्यो । ऋणीको परिवारले मूलधन तिर्न सके पनि ब्याजको हिसाब कहिल्यै सकिँदैनथ्यो । ऋण पुस्तान्तरण हुन्थ्यो, परिवारको श्रम धितो बन्थ्यो र मानिस आफ्नो जीवनभन्दा लामो ऋणको भार बोकेर बाँच्न बाध्य हुन्थे । पश्चिम नेपालका कमैया र हलियाजस्ता बैधुवा श्रम प्रणालीको ऐतिहासिक पृष्ठभूमिमा पनि

ऋण, जमिन र श्रमबीच यही सम्बन्ध देख्न सकिन्छ ।

रेग्मीको अर्को तर्क छ । राज्यको भू-राजस्व र वित्तीय नीतिले अक्सर स्थानीय अभिजात, जमिनदार, जुम्मा, राजा तथा विशेषाधिकारप्राप्त दरबारिया वर्गलाई बलियो बनायो । काम गर्ने किसानले उत्पादन गरेको अधिशेष कृषि आधुनिकीकरण, स्थानीय उद्योग वा ग्रामीण समृद्धिमा लगानी हुनुको सट्टा जग्गाधनी र साहुको बन्द चक्रमा केन्द्रित भयो । यस अर्थमा मिटरब्याज निजी लेनदेन मात्र थिएन । यसले समाजको उत्पादनशील वर्गबाट स्रोत तानेर शक्ति र सम्पत्ति भएका वर्गको हातमा पुर्‍याउने राजनीतिक अर्थतन्त्रको काम गर्‍यो ।

आजको मिटरब्याज पुरानै स्वरूपमा छैन । कागज फरक छन्, कानुनी शब्द फरक छन्, मालपोत दर्ता प्रणाली छ, बैंकहरु छन् र डिजिटल कारोबार पनि बढेको छ । तर आधारभूत रूपमा समस्या जहाँको तही छ र उस्तै छ- संकटमा परेको मानिसलाई तत्काल नगद दिनु, उसको विवशतालाई सम्भौतामा बदल्नु, सम्भौतालाई कागजी प्रमाण बनाउनु र अन्ततः उसको जग्गा, घर वा श्रममाथि नियन्त्रण स्थापित गर्नु । पहिले किसानले कर तिर्न वा बाली बिउँदा ऋण लिन्थे । आज अस्पतालको खर्च, वैदेशिक

रोजगारीको लागत, छोराछोरीको पढाइ, विवाह, सानो व्यापार वा प्राकृतिक विपद् पछि पुनःस्थापनाका लागि ऋण लिन्छन् । पहिले साहुले ऋणमार्फत किसानलाई मोही वा बैधुवा श्रमिक बनाउन सक्थे । आज गरिब परिवारलाई जग्गाविहीन, विस्थापित र कानुनी लडाईँमा थकित बनाउँछन् । नेपालको वित्तीय क्षेत्रले पछिल्ला दुई सय वर्षमा ठूलो परिवर्तन गरेको छ । प्रारम्भिक चरणमा कौसीतोषाखाना राज्यको ढुकुटीका रूपमा थियो । राणाकालमा तेजारथ अड्डाले सुन, चाँदी र गहनाको धितोमा सर्वसाधारण तथा सरकारी कर्मचारीलाई कर्जा दिने व्यवस्था गरेको थियो । पाँच प्रतिशत ब्याजमा कर्जा उपलब्ध गराउने यसको व्यवस्था त्यस समयका लागि महत्त्वपूर्ण सार्वजनिक वित्तीय प्रयास थियो । तर यसको पहुँच सीमित थियो । अधिकांश ग्रामीण जनता भने स्थानीय व्यापारी, जमिनदार र साहुमै निर्भर थिए ।

वि.सं. १९९४ मा नेपाल बैंक लिमिटेडको स्थापनासँगै मुलुकमा आधुनिक वाणिज्य बैंकिङको सुरुआत भयो । वि.सं. २०१३ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको स्थापना भएपछि राष्ट्रिय मुद्रा, मौद्रिक नीति र बैंकिङ क्षेत्रको नियमनका लागि केन्द्रीय संरचना बन्यो । त्यसपछि नेपाल औद्योगिक विकास निगम, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक र कृषि विकास बैंकजस्ता संस्थाहरु स्थापना

भए । उद्देश्य उद्योग, व्यापार र कृषिमा औपचारिक कर्जा विस्तार गर्नु थियो । तर राज्यले संस्थागत बैंकिङ विस्तार गरे पनि अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिक, साना किसान, भूमिहीन र विपन्न परिवारका लागि संकटको बेला सहज कर्जा उपलब्ध गराउने संरचना पर्याप्त बन्न सकेन ।

सन् १९८४ पछि निजी तथा विदेशी संयुक्त लगानीका बैंकहरूलाई प्रवेश दिइएपछि नेपालको बैंकिङ क्षेत्रले नयाँ गति लियो । नेपाल अरब बैंकजस्ता संयुक्त लगानीका संस्थाले आधुनिक प्रविधि र व्यावसायिक बैंकिङ अभ्यास भित्र्याए । १९९० को दशक र त्यसपछिका वर्षमा बैंक, विकास बैंक, वित्त कम्पनी, सहकारी र लघुवित्त संस्थाको तीव्र विस्तार भयो । सन् २०१२ सम्म आइपुरदा वित्तीय संस्थाको संख्या दुई सयभन्दा बढी पुगेको थियो । धितोपत्र बजार पनि संस्थागत हुँदै गयो र नेपाल स्टक एक्सचेन्जले पुँजी बजारलाई औपचारिक स्वरूप दियो ।

संस्थाको संख्या बढे पनि त्यो वित्तीय न्यायमा परिणत हुन सकेन । धेरै बैंक हुनु र नागरिकले आवश्यकता परेको बेला कर्जा पाउनु फरक विषय हो । त्यसैले अत्यधिक संस्थागत विस्तारपछि देखिएको अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा, कमजोर सुशासन र संरचनागत जोखिम कम गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले

भन्ने मूल प्रश्न हो ।

अहिले एकातिर बैंकिङ प्रणालीमा उच्च तरलता छ, बाह्य क्षेत्र तुलनात्मक रूपमा स्थिर छ र केन्द्रीय बैंकले सतर्क तर तुलनात्मक रूपमा सहज मौद्रिक नीति अपनाइरहेको छ । अर्कोतिर घरेलु कर्जाको माग सुस्त छ, व्यवसाय विस्तारको आत्मविश्वास कमजोर छ र निष्क्रिय कर्जाको अनुपात बढ्दै गएको चिन्ताले बैंकहरूलाई दबाबमा राखेको छ । बैंकमा लगानीयोग्य पैसा हुन सक्छ, तर बैंकहरु धितो, नियमित आम्दानी, कर विवरण र औपचारिक आर्थिक इतिहास भएका ऋणी खोज्छन् । निष्क्रिय कर्जा बढ्ने भयले उनीहरु नयाँ र जोखिमयुक्त ऋणमा स्वाभाविक रूपमा सतर्क हुन्छन् ।

नियमित तलब नभएका, अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने, सानो जग्गा भएका वा जग्गाको कागज व्यवस्थित नभएका, कर विवरण नभएका र आकस्मिक संकटमा परेका नागरिक औपचारिक कर्जाबाट बाहिरिन्छन् । बैंकमा पैसा थुप्रिएको हुन्छ, तर संकटमा परेको परिवारको हातमा पुग्दैन । यही खाली ठाउँमा मिटरब्याजी बलियो हुन्छन् । यसर्थ समस्या अर्थतन्त्रमा पैसा नभएको होइन । पैसा, जोखिम र पहुँचको वितरण असमान भएको हो ।

कुनै परिवारमा गम्भीर बिरामी पर्दा अस्पतालले बैंकको कर्जा स्वीकृति

वित्तले त्यसको स्थान लिन्छ ।

शिलरले आर्थिक निर्णयमा डर, लोभ, भीडको व्यवहार र समाजमा फैलिने कथाको प्रभावबारे पनि व्याख्या गरेका छन् । नेपालमा 'बैंकले गरिबलाई ऋण दिँदैन', 'साहुसँग लिएर विदेश गयो' भन्ने कमाएर तिर्न सकिन्छ', 'जग्गा केही समयका लागि नामसारी गरे पनि पछि फिर्ता आउँछ' वा 'साहुविरुद्ध बोल्यो भने गाउँमा बस्न सकिँदैन' जस्ता कथाहरूले मानिसलाई जोखिमपूर्ण ऋणतर्फ धकेलिरहेका छन् । साहुले आफूलाई संकटमा काम लाग्ने सहयोगीका रूपमा प्रस्तुत गर्छ । पीडितले ठगी भएको थाहा पाएपछि पनि लाज, सामाजिक दबाब र प्रतिशोधको डरले बोल्न सक्दैन । त्यसैले मिटरब्याजविरुद्धको नीति कानुनी कारबाहीमा मात्र सीमित हुन मिल्दैन । हाम्रो सामाजिक कथालाई पनि बदल्नुपर्छ ।

समाधानका लागि पहिलो आवश्यकता विशेष कानुनी र न्यायिक संयन्त्र हो । तर कानुनी रूपमा दर्ता भएको लिखतलाई स्वतः न्यायपूर्ण मान्न मिल्दैन । दोस्रो, निजी ऋण कारोबारलाई पारदर्शी बनाउनु हो । निश्चित सीमाभन्दा माथिका व्यक्तिगत ऋण बैंकिङ माध्यमबाट हुनुपर्छ । रकम कहाँबाट आयो र कहाँ गयो भन्ने प्रमाण राखिनुपर्छ । सम्भौतामा मूलधन, ब्याजदर, अवधि, किस्ता, धितो, जरिवाना र दुवै पक्षका अधिकार सरल भाषामा स्पष्ट हुनुपर्छ । वडा कार्यालयले केवल छाप लगाउने निकाय नभई नागरिकलाई जोखिमपूर्ण सम्भौता बुझ्न सहयोग गर्ने, कानुनी सहायतातर्फ पठाउने र गोप्य उजुरी लिन सक्ने स्थानीय संयन्त्र बन्नुपर्छ । तेस्रो, वित्तीय लोकतन्त्रीकरण आवश्यक छ । यसको अर्थ जथाभावी ऋण बाँड्ने नभएर नागरिकको जीवनमा आउने जोखिमलाई केवल निजी पारिवारिक समस्या नठानी राज्य, बैंक र सामाजिक सुरक्षाका संस्थाले साभेदारी गर्नु हो । अनियमित आम्दानी भएका श्रमिकलाई नियमित तलब खाने कर्मचारीकै मापदण्डमा नापेर वित्तीय प्रणालीबाट बाहिर राख्नु न्यायसंगत हुँदैन ।

सहकारी क्षेत्रको सुधार पनि यससँग प्रत्यक्ष जोडिएको छ । सहकारीलाई बैंक नपुगेका नागरिकको वित्तीय सहारा मानिएको थियो । तर बचतकर्ताको रकम दुरुपयोग, कमजोर नियमन, अपारदर्शी व्यवस्थापन र राजनीतिक संरक्षणले सहकारीमाथिको विश्वास तोडिएको छ । सहकारीमा बचत ढुबेको नागरिक पुनः साहुको ढोकामा पुग्न सक्छ । त्यसैले सहकारी सुधार मिटरब्याज नियन्त्रणको सहायक विषय होइन । यसको आधारभूत हिस्सा हो । बचत सुरक्षाको संयन्त्र, स्वतन्त्र लेखापरीक्षण, नियमित सार्वजनिक विवरण, उत्तरदायी व्यवस्थापन र दुरुपयोगमा तुरुन्त कारबाही अपरिहार्य छन् । अन्ततः मिटरब्याजको समाधान सहमतिपत्रमा होइन । वित्तीय न्यायमा छ । नेपाल अनौपचारिक साहुप्रधान अर्थतन्त्रबाट आधुनिक, एकीकृत र डिजिटल बैंकिङतर्फ आइपुगेको छ । तर यदि बैंकमा उच्च तरलता हुँदा पनि गाउँघरमा साहुले चर्को ब्याजमा परिवारको जग्गा हडपिरहेको छ भने हाम्रो वित्तीय आधुनिकीकरण अधुरो छ । कानुनले अपराधीलाई सजाय दिने हो तर वित्तीय प्रणालीले व्यावहारिक विकल्प पनि दिनुपर्छ ।

मौद्रिक स्थिरता र डिजिटल पहुँचको लाभ आम नागरिकको वित्तीय सुरक्षामा रूपान्तरण हुनुपर्छ । मिटरब्याजविरुद्धको सफलता सरकारले सहमति गरेर आन्दोलन रोकिएको दिनमा होइन, भूटा ऋण खारेज भएको, गुमेको जग्गा फिर्ता भएको, पीडित सुरक्षित भएको, सहकारीमाथि विश्वास फर्किएको, औपचारिक ऋण वास्तविक आवश्यकतासम्म पुगेको र अर्को परिवार साहुको जालमा पर्न नपरेको दिनमा मात्र मापन हुनेछ । त्यसकारण नीति-निर्माताहरु होहल्लाको चेम्बरबाट बाहिर निस्केर समस्याको दिगो समाधानबारे सोच्नु । - *कान्तिपुर*

कर्पोरेट

वा विभिन्न नेटवर्क सेवाको खोजीमा समय खर्च गर्नुपर्ने भन्फटबाट मुक्त गर्दै सहज रूपमा डेटा सेवा प्रयोग गर्न सक्षम बनाउनेछ। त्यसैगरी, आइडिपी सेवाले अन्तर्राष्ट्रिय ड्राइभिङ अनुमति प्राप्त गर्ने प्रक्रियालाई थप सरल, छिटो तथा व्यवस्थित बनाउँदै ग्राहकहरूलाई आवश्यक सेवा डिजिटल माध्यमबाट प्राप्त गर्न सहयोग पुऱ्याउने बताइएको छ।

ग्राहकहरूले इ-सिम तथा आइडिपी सेवाको शुल्क कुमारी बैंक मोबाइल बैंकिङ एपमार्फत नेपाली रुपैयाँमा नै भुक्तानी गर्न सक्छन्। यसले अन्तर्राष्ट्रिय सेवा उपयोगका लागि विदेशी मुद्रा भुक्तानीका वैकल्पिक माध्यम खोज्नुपर्ने आवश्यकता कम गर्नुका साथै सम्पूर्ण प्रक्रिया थप सहज, सुरक्षित र ग्राहकमैत्री बनाउने बैंकको अपेक्षा छ।

● एसबिआई बैंक चारवटा अवार्डबाट सम्मानित

नेपाल एसबिआई बैंक लिमिटेड चार विधामा सम्मानित भएको छ । बैंक इन्डियन चेम्बर अफ कमर्स (आइसिसी)द्वारा बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई प्रदान गरिने चार प्रतिष्ठित पुरस्कारबाट सम्मानित भएको हो । बैंकले बेस्ट बैंक इन एसएमइज एक्सेलेरेसन, बेस्ट पर्फमेन्स अन एसेस क्वालिटी, बेस्ट पर्फमेन्स अन प्रोफिटेबिटी र बेस्ट कमर्सियल बैंक विधाका अवार्ड प्राप्त गरेको हो । आइसिसीद्वारा भारतको नयाँदिल्लीमा आयोजित चौथो इमर्जिङ एसिया बैंकिङ अवार्ड २०२६ कार्यक्रममा बैंकका नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा प्रमुख सञ्चालन अधिकृत विकास आनन्द एवं वित्त तथा योजना विभाग प्रमुख नेत्र खतिवडाले ती सम्मान ग्रहण गरेका छन् । यी अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिष्ठित पुरस्कारले व्यावसायिक बैंकिङमा उत्कृष्टता, सम्पत्तिको गुणस्तरता तथा नाफामुखी कार्यसम्पादनमा देखिएको नतिजा र साना तथा मझौला उद्यमको प्रवर्द्धनमा बैंकको दृढ संकल्पको प्रतिबद्धतालाई जोड दिने बताइएको छ । साथै, बैंकिङ सेवाहरू अझ सुदृढ बनाउन तथा राष्ट्रको आर्थिक विकास र समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन प्रेरित गर्ने बैंकको भनाइ छ । यस बैंकका एक सय तीन शाखा, २२ एक्स्टेन्सन काउन्टर, सात प्रादेशिक कार्यालय, २१ शाखारहित बैंकिङ, एक सय २७ एटिएम र एक कर्पोरेट कार्यालय सञ्चालनमा छन् ।

● सिद्धार्थ बैंकका ग्राहकलाई वरपिपल रिसोर्टमा छुट

सिद्धार्थ बैंक लिमिटेडको डिजिटल माध्यम प्रयोग गरी भुक्तानी गर्दा ग्राहकले पोखराको लेकसाइडस्थित वरपिपल रिसोर्टमा १५ प्रतिशतसम्म छुट पाउने भएका छन् । बैंक र रिसोर्टले ग्राहकलाई विभिन्न सेवामा विशेष छुट दिने गरी सम्झौता गरेका हुन् । सम्झौतापत्रमा बैंकका गण्डकी प्रदेश प्रमुख नीरज श्रेष्ठ र वरपिपल रिसोर्टका सञ्चालक एवं निर्देशक अमरजंग गुरुङले हस्ताक्षर गरे ।

सम्झौताअनुसार रिसोर्टमा ग्राहकले भुक्तानी गर्दा सिद्धार्थको डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड कार्ड, मोबाइल बैंकिङमार्फत भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत, साधारण कार्ड वा मोबाइल बैंकिङबाट भुक्तानी गर्दा १० प्रतिशत, बैंकको नारी डेबिट कार्ड र फ्लेटिनम क्रेडिट कार्ड प्रयोग गरी भुक्तानी गर्दा १५ प्रतिशतसम्मको विशेष छुट पाउने सम्झौता भएको हो ।

सञ्चालक गुरुङले पोखरा घुम्न आउने देशभरका ग्राहकले सुविधा प्रयोग गर्न सक्ने बताए । सम्झौताले पोखराको पर्यटन क्षेत्रमा टेवा पुग्ने बताउँदै गुरुङले देशभरका नागरिकलाई एकपटक पोखरा जाउँ-जाउँ लाग्ने र पोखरा आइहाले, सिद्धार्थ बैंकका ग्राहक छन् भने छुट सुविधा प्रयोग गर्न सक्ने बताए ।

● नागरिक लगानी कोष र राइनास नगरपालिकाबिच सम्झौता

नागरिक लगानी कोष र लमजुङको राइनास नगरपालिकाबिच नागरिक पेन्सन योजना सञ्चालन गर्नेसम्बन्धी सम्झौता भएको छ । सम्झौतापत्रमा कोषका निमित्त कार्यकारी निर्देशक शोभा श्रेष्ठ सुवेदी र नगरपालिकाका नगर प्रमुख खड्गबहादुर गुरुङले हस्ताक्षर गरेका हुन् ।

सम्झौताअनुसार नगरपालिकाले आफ्ना करार कर्मचारीलाई नागरिक पेन्सन योजनामा आबद्ध गराउनेछ । यसका लागि पालिकाको तर्फबाट दुई हजार पाँच सय रूपैयाँ र कर्मचारीको तर्फबाट पनि सोहीबराबरको रकम गरी प्रतिकर्मचारी मासिक पाँच

हजार रूपैयाँ कोषमा जम्मा हुने बताइएको छ । सहभागी कर्मचारीले कोषको नियमानुसार एकमुस्ट वा ६० वर्ष उमेर पूरा भएपछि पेन्सन सुविधा प्राप्त गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । पेन्सन लिन सुरु गरिसकेपछि सहभागीको मृत्यु वा वेपत्ता भएको अवस्थामा नियमानुसार पति वा पत्नीले सुविधा पाउने तथा दुवैको मृत्यु भएमा खातामा बाँकी रहेको रकम कानुनी हकवालालाई उपलब्ध गराइने उल्लेख छ ।

योजनामा सहभागी कर्मचारीको विवरण, केवाइसी र व्यक्तिगत खातासम्बन्धी अभिलेख नगरपालिकाले अद्यावधिक गरी कोषलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । कर्मचारीको रोजगारी समाप्त भएमा वा नगरपालिकाले योगदान जम्मा गर्न बन्द गरेमा सम्बन्धित व्यक्तिले आफ्नो खाता सञ्चालन गर्न वा बाँकी रकम फिर्ता लिन सक्नेछन् ।

● ग्यास सञ्चिति नगर्न उद्योगमन्त्रीको आग्रह

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री गौरीकुमारी यादवले ग्यास आयातमा कुनै समस्या नरहेकाले अनावश्यक सञ्चित्ती नगर्न उपभोक्तालाई आग्रह गरेकी छिन् । आयल निगमले पूर्ण तौल (१४.२ किलो) भएको सिलिन्डर बजारमा पठाउन थाले पनि डिलरहरूले सहजै ग्यास दिन सकेका छैनन् ।

अहिले पनि उपभोक्ताले तीन-चार दिन पालो कुरेर मात्र ग्यास पाउने गरेको ललितपुरको भैंसेपाटीस्थित एभरेस्ट र श्रीराम ब्रान्डको ग्यास बित्री गर्दै आएका एक विक्रेताले बताए । पालो कुरेर ग्यास खरिद गर्नुपर्ने भएपछि उपभोक्ताहरू घरमा रहेको खाली सिलिन्डरसमेत भरेर बस्न थालेका छन् ।

● नबिललाई आइसिसीको ‘बेस्ट कमर्सियल बैंक’ अवार्ड

नबिल बैंकले ‘बेस्ट कमर्सियल बैंक, नेपाल’को अवार्ड प्राप्त गरेको छ । इन्डियन चेम्बर अफ कमर्स (आइसिसी)द्वारा नयाँदिल्ली, भारतमा आयोजित ‘चौथो इमर्जिङ एसिया बैंकिङ कन्क्लेभ एन्ड अवार्डस्, २०२६’ मा बैंकले सो अवार्ड प्राप्त गरेको हो । बैंकका सञ्चालक मलय मुखर्जीले उक्त अवार्ड ग्रहण गरेका छन् । बैंकले ग्राहकको विश्वास, कर्मचारीको समर्पण तथा सरोकारवालाको निरन्तर सहयोगको प्रतिफलस्वरूप यो अवार्ड प्राप्त भएको जनाएको छ । यसले बैंकिङ सेवा र नवप्रवर्तनलाई थप सुदृढ बनाउन प्रेरणा दिने बैंकको भनाइ छ ।

यस अवार्डमा नेपालसहित भारत, भुटान, श्रीलंका, म्यानमार, थाइल्यान्ड र बंगलादेशका बैंकहरू सहभागी थिए । आइसिसी भारतको उद्योग र वाणिज्य क्षेत्रको अग्रणी संस्था हो । भारतका प्रमुख व्यावसायिक समूह आबद्ध रहेको यस संस्थाले देशभित्र र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा व्यावसायिक गतिविधि विस्तार गर्ने उद्योग तथा व्यवसायको प्रतिनिधित्व गर्दै आएको छ ।

● ज्योति विकास बैंकको १८औँ वार्षिकोत्सव सम्पन्न

ज्योति विकास बैंक लिमिटेडले विभिन्न सामाजिक कार्य तथा विशेष समारोहबिच आफ् नो १८औँ वार्षिकोत्सव मनाएको छ। केन्द्रीय कार्यालयपरिसरमा बैंकका अध्यक्ष हरिचन्द्र खड् काको सभापतित्वमा आयोजित कार्यक्रममा भूतपूर्व अध्यक्ष, सञ्चालक तथा कर्मचारीहरूको उपस्थिति थियो। वार्षिकोत्सवको अवसरमा बैंकले ‘हाम्रो विकास प्रवर्द्धन कोष’मार्फत तिलगंगा इन्स्टिच्युट अफ अफ् थाल्मोलोजीसँग ४० जना विपन्न व्यक्तिको निःशुल्क आँखा शल्यक्रिया गराउने र राष्ट्रिय आविष्कार केन्द्रको साभेदारीमा दुर्गमका स्वास्थ्य संस्थामा १० वटा ‘बेबी वार्मर’ उपकरण जडान गर्ने सम्झौता गरेको छ।

साथै, वार्षिकोत्सवमा आयोजित रक्तदान कार्यक्रममा ५५ जनाले रक्तदान गरेका छन् भने कर्मचारीहका लागि निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर पनि सञ्चालन गरिएको थियो। सोही अवसरमा आन्तरिक प्रतिभा प्रवर्द्धनका लागि ‘ज्योतिज् गट ट् यालेन्ट’को तेश्रो संस्करण आयोजना गरी उत्कृष्ट सहभागीहरूलाई पुरस्कृत गरिनुका साथै १० र १५ वर्ष निरन्तर सेवा पूरा गरेका कर्मचारीलाई दीर्घसेवा सम्मान प्रदान गरिएको छ। कार्यक्रममा अध्यक्ष खड् का र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कपिल ढकालले बैंकको सफलतामा योगदान पुऱ्याउने सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दै आगामी दिनमा संस्थागत सुशासन र दिगो विकासका लागि प्रतिबद्ध रहने अठोट व्यक्त गरे।

● महालक्ष्मी बैंकलाई भारतमा ‘राइजिङ स्टार ग्रोथ’ अवार्ड

महालक्ष्मी विकास बैंक इन्डियन चेम्बर अफ कमर्स कोलकाता, भारतको प्रतिष्ठित अवार्डबाट सम्मानित भएको छ। बैंकले ‘राइजिङ स्टार ग्रोथ’अन्तर्गतको विधामा सम्मान पाएको हो। गत वर्ष बैंक ‘सम्पत्ति गुणस्तर’बाट सम्मानित भएको थियो।

२४ जुलाईमा नयाँदिल्लीमा आयोजित ‘चौथो इर्मजिङ एसिया बैंकिङ कनक्लेभ एन्ड अवार्डस्’ कार्यक्रममा बैंकले उक्त सम्मान प्राप्त गरेको हो। बिमस्टेक क्षेत्रमा सबैभन्दा प्रतिष्ठित मानिने बैंकिङ कनक्लेभ तथा अवार्ड कार्यक्रममा भारत, श्रीलंका, नेपाल, म्यानमार, बंगलादेशका बैंकहरूको सहभागिता थियो। बैंकले डिजिटल बैंकिङ सेवामा विस्तार, नवीन वित्तीय उत्पादनहरूको विकास, व्यवसाय विस्तार, वित्तीय पहुँचमा अभिवृद्धि तथा उत्तरदायी बैंकिङमा उत्कृट कार्य गरेबापत उक्त अवार्ड प्राप्त गरेको बताइएको छ।

● सिद्धार्थ व्यवस्थित लगानी योजनाको प्रतिफल घोषणा

सिद्धार्थ म्युचुअल फन्डअन्तर्गत सञ्चालित सिद्धार्थ व्यवस्थित लगानी योजनाको प्रतिफल घोषणा गरिएको छ । सिद्धार्थ बैंक कोष प्रवर्द्धक तथा सिद्धार्थ क्यापिटल योजना व्यवस्थापक रहेको यो खुलामुखी योजनाको प्रतिफल वितरण गर्न लागिएको हो । उक्त योजनाको शुक्रबार बसेको सञ्चालक समिति बैठकले इकाइधनीलाई गत आवका लागि तीन प्रतिशत प्रतिफल (नगद लाभांश) वितरण गर्ने निर्णय गरेको छ । शुक्रबारसम्म कायम रहेका इकाइधनीले उक्त लाभांश प्राप्त गर्न सक्नेछन् । लाभांश इकाइधनीको हितग्राही खातामा उल्लिखित बैंक खातामा सोभै जम्मा गरिने बताइएको छ ।

● एनआइसी एसिया क्यापिटलको निःशुल्क डिम्याट सेवा

एनआइसी एसिया क्यापिटलले चालू आवमा निक्षेप सदस्य सेवाअन्तर्गत निःशुल्क डिम्याट तथा मेरो सेयर खाता सेवा सञ्चालन गर्ने भएको छ । क्यापिटलका अनुसार यस आवमा एनआइसी एसिया बैंक तथा क्यापिटलका शाखामार्फत ग्राहकलाई निःशुल्क डिम्याट खाता खोल्ने सुविधा उपलब्ध गराइने बताइएको छ । साथै, पहिलो वर्षको डिम्याट खाता नवीकरण शुल्कमा पनि पूर्ण छुट गरिएको छ । अहिले सबै सेवा डिजिटलाइज रूपमा उपलब्ध गराइएको छ । त्यस्तै, विद्यार्थीलाई धितोपत्र बजारसम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्दै उनीहरूलाई लगानीतर्फ आकर्षित गर्न तथा धितोपत्र बजारमा सहभागी गराउने उद्देश्यले क्यापिटलले विद्यार्थी डिम्याट सेवा योजना पनि सञ्चालनमा ल्याएको छ । योजनाअन्तर्गत निःशुल्क डिम्याट खाता, पहिलो वर्षको डिम्याट खाता नवीकरण शुल्कमा छुट तथा निःशुल्क मेरो सेयर खाता रजिस्ट्रेशन सेवा समावेश छन् । यसबाहेक हितग्राही खातावालाे एकमुस्ट नौ सय ९९ रूपैयाँ भुक्तानी गर्दा आजीवन डिम्याट खाता नवीकरण सुविधा र एक हजार तिर्दा आजीवन मेरो सेयर खाता नवीकरण हुने सेवा पनि उपलब्ध गराइएको छ ।

● नबिल बैंक तीन प्रतिष्ठित अवार्डबाट सम्मानित

नबिल बैंक प्रतिष्ठित तीनवटा अवार्डबाट सम्मानित भएको छ । बैंक युरोमनी अवार्डस् फर एक्सिलेन्सअन्तर्गत नेपाल्स बेस्ट बैंक, नेपाल्स बेस्ट बैंक फर एसजी र नेपाल्स बेस्ट बैंक फर एसएमइजको उपाधिबाट सम्मानित भएको हो । यसबाट बैंकले नेपालको बैंकिङ क्षेत्रको अग्रणी संस्थाका रूपमा आफ्नो नेतृत्वदायी भूमिका पुनर्स्थापित गरेको बताइएको छ ।

यी प्रतिष्ठित अवार्डले बैंकको बलियो वित्तीय प्रदर्शन, डिजिटल रूपान्तरण, जिम्मेवार बैंकिङ अभ्यास र वातावरणीय, सामाजिक तथा सुशासनका प्राथमिकतालाई अगाडि बढाउँदै नेपालका साना तथा मझौला उद्यमलाई सहयोग गर्न पुऱ्याएको महत्त्वपूर्ण योगदानको कदर गरेको बैंकले जनाएको छ । बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) मनोजकुमार ज्ञवालीले प्रतिष्ठित अवार्डबाट बैंक सम्मानित हुन पाउँदा खुसी लागेको बताए । युरोमनी अवार्डस् फर एक्सिलेन्सलाई बैंकिङ क्षेत्रको प्रतिष्ठित अवार्ड मानिन्छ, जसले नवप्रवर्तन, नेतृत्व र असाधारण कार्यसम्पादनमार्फत आफ्नो बजारमा प्रभाव पारेका संस्थालाई सम्मान गर्ने गर्छ ।

